

Nema više vremena

Cet, 08/12/05

VREME, Van rubrike

str. 23

INTERVJU: KOSTAS KARAS

Nema više vremena

"Pišući o našoj prošlosti, mi zapravo planiramo našu budućnost"

Kostas Karas, visok, plavook i asketski mršav, sa onim prepoznatljivim oksfordskim akcentom i besprekornim manirima džentlmena, nikako ne podseća na grčkog brodovlasnika, biznismena, multimilionera koji ima kuću odmah ispod Akropolja, sa velikim vrtom i kapelom iz XII veka... Gospodin Karas i ne voli kada ga mediji tako titulišu. Poslednjih desetak godina on je digao ruke od biznisa i kao "svaki pravi intelektualac bavi se stvarima koje ga se lično ne tiču", kako bi to rekao Sartr.

Jedan je od osnivača i glavnih finansijera Centra za demokratiju i pomirenje u Solunu, predsednik je Helenskog društva za zaštitu životne sredine i kulturnog nasleđa, koordinator je Grčko-turskog foruma koji radi na unapređenju odnosa između ove dve zemlje, a vrlo je angažovan i u rešavanju kiparskog problema. Njegov rad na zaštiti životne sredine ima i evropsku dimenziju: potpredsednik je panevropske organizacije Europa Nostra koja se bavi zaštitom kulturne baštine.

Šta je podstaklo ovog vrlo angažovanog intelektualca da se prihvati problema kao što je nastava istorije u Jugoistočnoj Evropi? Da li je to obol činjenici da je na Oksfordu i Harvardu studirao istoriju i klasične jezike i da se, nastavljajući porodičnu tradiciju, nikad nije bavio istorijom koju je studirao? U razgovoru za "Vreme" gospodin Karas kaže da su ga na ovaj poduhvat zapravo podstakli događaji krajem prošlog veka:

"Zapadna štampa je prikazivala ovaj naš region u vrlo negativnom svetlu, kao mračan, varvarski region. Ne kažem, dešavale su se i neke varvarske stvari, ali znate, ništa što se desilo u našem regionu ne može se porediti sa holokaustom Jevreja u Nemačkoj. Većina zemalja u Jugoistočnoj Evropi za taj strašni zločin nije odgovorna, mada je nekoliko zemalja kolaboriralo sa Nemačkom. Većina zemalja našeg regiona čak se suprotstavila fašizmu i za to platila vrlo veliku cenu. Naši udžbenici istorije, naš multiperspektivni pogled na tamni period naše istorije pomoći će boljem, sveobuhvatnijem razumevanju istorije u našem regionu. U svetskoj i evropskoj istoriji zapadni diskurs marginalizuje ulogu koju su zemlje Jugoistočne Evrope imale u Drugom svetskom ratu u borbi protiv fašizma.

Nas troje-četvoro osnivača Centra za demokratiju i pomirenje smatrali smo da ova slika o našem regionu nije pravična, bili smo ogorčeni što nas svet takvim prikazuje. Smatrali smo i da mi iz ovog regiona treba nešto da uradimo, da ne dozvolimo da nam drugi, sa strane dele lekcije ko smo i kakvi smo, već da mi treba svetu da ispričamo

našu priču."

Na opasku da sâm projekat, ali i on lično sada doživljavaju priznanja sa svih strana zbog "svog nadahnuća, same ideje za projekat, posvećenosti, neiscrpane energije i koordinacije rada na projektu", Kostas Karas kratko odgovara:

"Zaista, komplimenti stižu sa svih strana. Najviše se ponosim timskim radom 60 istoričara iz 11 zemalja našeg regiona koji su uradili ove sjajne knjige. Nadam se da će se posle vaše zemlje, koja je prva i prevela ove istorijske priručnike sa engleskog i gde je vaše Ministarstvo već dalo dozvolu za korišćenje ovih udžbenika, ove knjige naći i pred dacima drugih zemalja: uskoro bi trebalo da se pojave na Kipru, ubeđen sam da će biti novca i za albanski prevod. Mislim da je jako važno da knjige budu prevedene na albanski. U skoroj budućnosti ovi istorijski udžbenici trebalo bi da budu prevedeni i na rumunski i bugarski, pa čak i japanski. Ovakvi udžbenici su preko potrebni jugoistočnoj Aziji... Mislim da smo izabrali dobar pristup: u škola se mora pričati i o najbolnijim događajima iz istorije. Ne vredi stvari krići, zataškavati, gurati pod tepih. Onda se ti događaji prepuštaju interpretaciji porodice, crkve, pa čak i fudbalskih timova. Videli smo u bivšoj Jugoslaviji kako su ove teme isplivale na površinu na ružan i strašan način. Jedino rešenje je učiti istoriju na pravi način: prezentirati relevantna dokumenta, činjenice moraju da budu neprikosnovene, velika pažnja u udžbenicima poklanjala se hronološkim tablicama, svim čitankama prethode predgovori... Knjige su ilustrovane brojnim fotografijama, mapama, crtežima, plakatima... Cilj nam je da se događaji osvetle sa svih mogućih tačaka gledišta, ali i svim vizuelnim sredstvima... Tek tako će učenici naučiti da procenjuju materijal, da analiziraju dokaze, da se nauče da istorijske događaje razmatraju sa svih strana.

Mi nemamo vremena da kao Francuzi i Nemci čekamo na pomirenje 60 godina. To je za nas luksuz. Sada su pred nama ovi udžbenici, ali na učenju prave istorije u školama našeg regiona treba još mnogo da se radi: seme je sada proklijalo, ali drvo još nije stasalo i koze mogu da obrste nežne grane."

Ovako govori Kostas Karas, bivši brodovlasnik koji ističe svoje najskromnije, tipično grčko poreklo: njegov pradedo Janis Karas, nepismeni zemljoradnik sa ostrva Kios, nedaleko od obala Anatolije, krajem XIX veka odlučio je da postane mornar. Već 1906. kupuje prvi brod, a u rodnom selu Kardamili na Kiosu podiže osnovnu školu koja stoji na istom mestu do današnjih dana.

Kao i njegov nepismeni pradedo, Kostas Karas ističe važnost obrazovanja: "Ovaj projekat nije puki naučni eksperiment, pedagoška vežba. On se zapravo tiče izazova sa kojima se suočavaju zemlje Jugoistočne Evrope u pogledu njihove zajedničke budućnosti: pišući o našoj prošlosti mi zapravo planiramo svoju budućnost." ■

